

vivat academia

secretariaat: Em. Jacquainlaan 126
1000 Brussel tel. 02/218 68 20 giro 000-0429238-13

verantwoordelijk uitgever: F. Mollet
Kievitsstraat 11, 8020 Oostkamp

nr. 45 april 1984

berichtenblad van het Verbond der Vlaamse Academici

Ter gelegenheid van de installatie, in december jl., van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren – die zowat het sluitstuk van het organisatorisch fundament van de Taalunie vormt, stelde V.V.A.-lid Frans Debrabandere de hierna volgende tekst op. Dr. germ. fil. Debrabandere is een jaar lang hoofdmedewerker bij het Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie geweest.

De groei naar taalunie

De taaluniegedachte is heel wat ouder dan het woord zelf. De eerste blijken van een waarachtige taaluniegeest komen nl. uit een vrij onverwachte hoek. In de 13de eeuw al heeft de Westvlaming Jakob van Maerlant door de overname van woorden uit andere dialecten een eerste bijdrage geleverd tot de totstandkoming van een bovenregionale taal. De zo vaak beklemtoonde tegenstelling tussen Noord en Zuid is nl. niet congenitaal, ze is ontstaan door een gril van de geschiedenis, waardoor het calvinistische Zuiden zich in het Noorden heeft verschanst, zodat een toevallige frontlijn een definitieve grenslijn werd, een soort IJzeren Gordijn dwars door Vlaanderen, Brabant en Limburg heen. Dat deze rijksgrens als een soort taalgrens is gaan fungeren, neemt niet weg dat onze dialectgrenzen veeleer van noord naar zuid lopen dan van oost naar west, dwars door de rijksgrens heen, en bijgevolg Noord en Zuid veeleer met elkaar verbinden dan scheiden.

Maar de politieke scheiding van Noord en Zuid in 1585 is voor onze taalkundige ontwikkeling des te fataler, omdat – als reactie tegen het humanisme – ook het Nederlands zich precies op het eind van de 16de eeuw als een gevestigde cultuurtaal begon te manifesteren, met een spraakkunst en woordenboeken. In 1584 was net Spiegheles "Twe-spraak van de Nederduitsche Letterkunst" verschenen, onze eerste eigenlijke spraakkunst. En in 1574, 1588, en 1592 zagen de drie uitgaven van Kiliaans woordenboek het licht, waarin talrijke gewestelijke varianten van onze ene taal een plaats kregen. Dat in 1637 de Statenbijbel tot stand is gekomen met de medewerking van deskundigen uit Zuid en Noord, dat in de 17de eeuw in Holland een standaardtaal tot ontwikkeling is gekomen met de inbreng van de talloze daar toegestroomde Zuidnederlanders, was van weinig betekenis voor het Zuiden zelf, dat – verarmd en zonder socio-culturele bovenlaag – in particularisme zou vervallen en vooral in de 18de eeuw een makkelijke prooi van de verfransing zou worden.

Maar als de nood het hoogst is, is de redding nabij. Precies in die noodlottige 18de eeuw staat in het Zuiden een verlichte geest op, Jan Baptist Verlooy, die in 1788 in zijn "Verhandeling op d'onacht der moederlyke tael in de Nederlanden" pleit voor eenmaking van de Hollandse en Vlaamse letteren en taalkundige aansluiting bij het Noorden zoekt. De slotwoorden uit zijn Verhandeling bevatten de essentie van het Taalunieverdrag, twee eeuwen voor het verdrag gesloten werd: "Met ziet hier voor, dat ik de vereenigde Nederlanden aenzie als deel te maken van ons land, en hun met ons als eenig volkdom achte. Zeker wat raekt onzen Vaderlandschen letterstaet; dezen moet zonder twyffel niet geschyden zyn van den hunnen, want mits... onze tael de zelve is met de hunne... En het is zeker een gemyn goed wederzyds tot bevoordering der zelve tael en zelve konsten te werken... Daerom, laet ons gezamentlyke Nederlanders, schoon wy van staet geschyden zyn, ons ten minsten in de Nederlandsche konsten aenzien als gevaerlanders en gebroeders. Laet-ons gezamenderhand ons gevoegzaam Nederduytsch handhaven, eeren en versieren.

... En 't is aen U. Staeten der provinciën, ... uwen goedkeur te doen blyken, middelen van aenmoeding in-te-spannen en uyt-te-ryken zonder aenzien van staet of provinciën". Het pleit voor de taalpolitiek die in de laatste twee eeuwen werd gevoerd, dat deze oproep vandaag nog zo actueel is.

En toch is er sedert Verlooy al heel wat ondernomen op het gebied van de taalintegratie. In de geschiedenis van onze groeiende eenwording is daarom het Koninklijk Besluit van 1864 van uitzonderlijke betekenis, omdat hierdoor de spelling-De Vries – Te Winkel in België officieel werd. Ook al zou deze spelling pas in 1883 in Nederland zelf van kracht worden, toch heeft Vlaanderen hiermee resoluut voor taaleenheid met het Noorden gekozen. Deze aansluiting bij de geschreven taalvorm van Nederland heeft het particularisme veel wind uit de zeilen gehaald. Zonder de beslissing van 1863 was het gevaar niet denkbeeldig dat het Vlaams – net als het Afrikaans – tot een afzonderlijke taal was uitgegroeid.

Uiteraard is de kortstondige periode van hereniging van de oude Nederlanden – van 1815 tot 1830 – niet zonder betekenis gebleven. De zogenaamde orangisten Jan Frans Willems en Ferdinand Augustijn Snellaert hebben toen a.h.w. hun stage doorge maakt als groot-Nederlandse voormannen van de

Vlaamse Beweging. Het "Eerste Taal- en Letterkundig Congres", door Snellaert in 1849 in Gent gehouden, is wellicht ook niet denkbaar zonder die korte periode van samengaan. Deze congressen, die om de beurt in Noord- en Zuid-Nederland moesten worden gehouden, kunnen we makkelijk als een voorafbeelding van de Raad voor de Nederlandse taal en letteren beschouwen, met dien verstande dat de Congressen een particulier initiatief waren.

Tegen het eind van de 19de eeuw worden de initiatieven in de richting van een Heel-Nederlandse taalpolitiek frekwenter. In 1884 overwoog de Belgische minister Beernaert een "Internationale Academie van Nederlandse Letteren", maar de besprekingen met de Nederlandse regering leverden niets op. – In 1898 ontvouwde H. Meert een plan om een vereniging te stichten tot ondersteuning van het Nederlands over de hele wereld, naar het voorbeeld van de Alliance Française en de Alldeutscher Verband. – In 1946 wordt het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag ondertekend, met het doel goede betrekkingen op het gebied van onderwijs, wetenschappen en kunst te scheppen, hoogleraren en leerkrachten uit te wisselen, studiebeurzen toe te kennen en culturele instellingen te vestigen. – De Belgisch-Nederlandse Spellingscommissie van 1946, de Woordenlijstcommissie van 1954 en de Bastaardwoordencommissie van 1967 zijn zoveel blijken temeer van het intussen verworven inzicht, dat het Nederlands een gemeenschappelijk bezit is waarover niets meer eenzijdig kan worden beslist. – In 1951 heeft de eerste "**Algemene Conferentie der Nederlandse Letteren**" plaats, die de driejaarlijkse Prijs der Nederlandse Letteren toekent. Vanzelfsprekend ligt ook aan deze Conferentie de idee van de gemeenschappelijke taal ten grondslag, maar voor het eerst is nu een orgaan geschapen **in een institutioneel kader.** – In 1961 vat het Algemeen Nederlands Verbond de oude traditie van de Nederlandse Congressen weer op. – In 1962 publiceert de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag een brochure: "De Belgisch-Nederlandse Culturele Samenwerking in de naaste toekomst". In dit "Rode Boekje" – zoals het nog steeds wordt genoemd – wordt een verregaande culturele integratie aanbevolen en wordt de oprichting van een Belgisch-Nederlandse Hoge Raad gesuggereerd. Het voorstel van dezelfde commissie in 1971 om een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse Taal in het leven te roepen, ligt ongetwijfeld in de lijn van de ideeën van het Rode Boekje, maar is tegelijk ook een stap terug. Hier is nl. geen sprake meer van de Nederlandse cultuur, maar wel van de Nederlandse taal. Er wordt nu gekozen voor taalintegratie en niet meer voor de ruimere culturele integratie. – Intussen worden in Vlaanderen de laatste sporen van een particularistische instelling tegenover de eigen taal weggewist: De Koninklijke Vlaamse Academie wordt in 1971 "Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde" en in 1971 decreeteert de Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap dat de standaardtaal in Vlaanderen het Nederlands is.

Na al deze initiatieven en beslissingen leek voor de beide ministers van onderwijs de tijd rijp voor de oprichting van een werkgroep met de volgende opdracht: "Een concreet en gedetailleerd voorstel ontwerpen voor een tussen België en Nederland op te richten gemeenschappelijk orgaan van advies en samenwerking op het gebied van de Nederlandse taal en letterkunde". Het rapport van deze werkgroep was klaar op 20 december 1976 en droeg de titel "**Ontwerp voor een Nederlandse Taalunie**". In februari 1979 werd een ambtelijke begeleidingscommissie ingesteld, die de ontwerp teksten moest bijstellen en op 9 september 1980 werd in het Egmontpaleis in Brussel het Taalunieverdrag ondertekend, waardoor de taaleenheid van Nederland en Nederlandstalig België officieel werd bekrachtigd. Dit verdrag geeft "de samenwerking op het gebied van de Nederlandse taal en letteren een meer institutioneel karakter" en vervangt het tot dusver vrijblijvende overleg door concrete afspraken en gemeenschappelijke beslissingen. Het is duidelijk dat de beide regeringen hierdoor afstand doen van een deel van hun soevereiniteit op het gebied van "de taal en letteren als onderwerp van wetenschap, de letteren als vorm van kunst, de taal als communicatiemiddel van de wetenschappen, de taal als medium van de letteren en, meer in het algemeen, de taal als instrument van maatschappelijk verkeer". De uitvoering van de bepalingen van het Taalunieverdrag werd toevertrouwd aan vier organen: het Algemeen Secretariaat, de raad voor de Nederlandse taal en Letteren, de Interparlementaire Commissie en het Comité van Ministers.

Aangezien volgens artikel 2 van het verdrag de Taalunie tot doel heeft "de integratie van Nederland en de Nederlandse gemeenschap in België op het gebied van de Nederlandse taal en letteren in de ruimste zin", dienen de organen van de Taalunie dit doel steeds voor ogen te houden. De interne taalpolitiek moet er bijgevolg op gericht zijn **een gescheiden taalontwikkeling van Noord en Zuid onmogelijk te maken.** De omstandigheden moeten worden geschapen waardoor een doorstroming van Noord naar Zuid en van Zuid naar Noord mogelijk wordt. Deze opdracht is vandaag duidelijk **moeilijker dan voor twintig jaar.** De huidige tijdsgeest zorgt voor tegenwind. De retromode, de trend naar kleinschaligheid en niet het minst de variatielinguïstiek werken de opleving van een nieuwe vorm van particularisme in de hand. uit taalpolitiek oogpunt lijkt me het stimuleren van geografische taalvarianten een luxe die een betrekkelijk klein taalgebied als het onze zich moeilijk kan veroorloven. Een luxe: én met het oog op de in meer dan één opzicht nog altijd niet helemaal gezonde taalsituatie in Zuid-Nederland, én in groot-Nederlands perspectief, én ten aanzien van onze buitenlandse taalpolitiek. Het "produkt" Nederlands heeft het op de buitenlandse markt al erg moeilijk, we moeten de afzetmogelijkheden ervan niet in gevaar brengen, door het produkt te diversifiëren. De misvattingen over onze taal in het buitenland zijn zo enorm, dat elke toegeving aan centrifugale tendenzen de zo moeizaam verworven resultaten weer in het gedrang dreigen te brengen. Het zou niet goed zijn voor het prestige van onze taal, als er

ooit nog es "aus dem Flämischen übersetzt" zou worden. Alleen als we aan het buitenland een duidelijk geprofileerd Nederlands aanbieden, zullen we de status van onze taal kunnen verbeteren en het gebruik ervan in de internationale organisaties bevorderen, zullen voor onze letteren in het buitenland betere kansen worden geschapen. **Ondubbelzinnig Nederlands** is trouwens de conditio sine qua non voor het onderwijs van het Nederlands in het buitenland en bij het toekennen van het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal.

Zal de Taalunie erin slagen de laatste belemmerende grenzen op het gebied van onderwijs, letteren, toneel, film, boekenproductie en media op te ruimen? Zal er werk worden gemaakt van de eenmaking van de terminologie? Zal er spoedig een einde worden gemaakt aan de spellingchaos? Dit zijn slechts enkele van de vele vragen die de belangstellende waarnemer zich stelt. Daarbij komt nog de vraag of de Taalunie geen te loodzware structuur heeft gekregen om efficiënt te kunnen werken. Of de aanstelling van ambtenaren en leden van de raad niet veeleer steunt op partijpolitieke dan op taalpolitieke overwegingen. En niet het minst vragen we ons af of de Taalunie niet alleen uit maatschappelijk, maar bovendien ook uit financieel oogpunt niet twintig jaar te laat gekomen is.

Frans Debrabandere

Het presidium van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen (O.V.V.), waarin het V.V.A. vertegenwoordigd wordt door apr. Bob Vanhaverbeke, stelde op 15-3-84 deze verklaring op.

Het Presidium van het O.V.V., waarin zetelen de voorzitters van het Willemsfonds, het Davidsfonds, het Vermeylenfonds, de Vlaamse Volksbeweging, het Verbond van Vlaamse Overheidspersoneel, het IJzerbedevaartkomitee, het Verbond van Vlaamse Academici en het Vlaams Komitee Brussel, nam kennis van de hardnekkige geruchten over een communautair pakt dat van Waalse regeringszijde zou geëist worden als begeleidingsmaatregel bij financiële saneringsmaatregelen, en van de belofte van de Senaatfraktievoorzitters van de meerderheidspartijen geen wetgevende initiatieven te nemen die de communautaire rust zouden kunnen verstoren.

Het Presidium van het O.V.V. is vanzelfsprekend voorstander van communautaire vrede, maar dan op basis van de volledige en loyale toepassing enerzijds van de bestaande Grondwet en wetten, dus ook van de taalwetten, en anderzijds van de snelle en volledige uitvoering van gerechtelijke beslissingen die krachtens deze Grondwet en wetten getroffen worden.

Het steeds maar uitstellen door Minister Nothomb van de publicatie van de nieuwe zetelaanpassing in Kamer en Senaat, nochtans grondwettelijk voorgeschreven, is een grof voorbeeld van niet-loyale uitvoering.

De arresten van de Raad van State, o.m. inzake afzetting van de Nederlandsonkundige O.C.M.W.-leden te Wezembeek-Oppem, moet correct en snel uitgevoerd worden. Herbenoeming van dezelfde mensen is een grove schending van deze arresten. Het beginsel herhaald in verschillende arresten dat het bestuur van de zes Vlaams-Brabantse randgemeenten en Voeren uitsluitend in het Nederlands dient te geschieden, moet consequent toegepast worden o.m. door alle voogdijoverheden. Het invoeren van billijke taalkaders mag in ministeries en parastatalen niet steeds op de lange baan worden geschoven.

Een communautair pact zoals bedoeld door bepaalde Waalse ministers, zowel als stilzwijgende afspraken in dezelfde zin, om wetten of arresten niet uit te voeren, zijn onaanvaardbaar. Alle Vlaamse parlementsleden moeten hieraan de hand houden.

Wat nog op stapel staat

Het werkingsjaar kantelt naar z'n einde toe. In de afdelingen staan de laatste activiteiten op stapel.

MEETJESLAND

donderdag 26 april:

Prof. Bauer: Draagkracht van de nieuwe orde.

dinsdag 22 mei: (datum onder voorbehoud):

Prof. W. Verstraete: Milieutechnologie.

zondag 17 juni:

Zeilen, roeien, sporten in de Boerekreek – een familie-uitstap.

KORTRIJK

zondag 15 april:

Namiddag in het Westvlaamse Heuvelland.

Samenkomst aan de kerk van Dranouter om 14.15 u.

LIMBURG

van donderdag 31 mei (O.H. Hemelvaart) tot zondag 3 juni: fantastische reis naar de Rijn: natuur, cultuur, romantiek... en Weinprobe.

ANTWERPEN

dinsdag 3 april:

Dr. jur. Willy Van Orshaegen: over faillissementen, in het Rubenshof, Groenplaats 9, om 20 u.

dinsdag 10 april:

R. De Bode, lic. crim., e.a.-kommissaris 1e klas Gerechtelijke Politie: Het verdwenen paneel van het Lam Gods.

dinsdag 8 mei:

Evaluatie van het afgelopen jaar.

Bestuursverkiezingen

zaterdag 26 en zondag 27 mei:

Taptoe per autocar naar Noord-Frankrijk.

Cultuur en gastronomie. Tel. 664.14.86

OOSTENDE - VEURNE - DIKSMUIDE

vrijdag 27 en zaterdag 28 april:
Tweedaagse uitstap naar Reims en omstreken.

zaterdag 19 mei om 14 u.:
Familiefietstocht.

JONG V.V.A. ANTWERPEN (Den Coraelberg)

zaterdag 28 april:
Daguitstap naar de laatste faze van de Deltawerken
in de Scheldemonding in Nederland.

maandag 14 mei: (onder voorbehoud)
De heer Clement Mertens over "Het weer".

maandag 4 juni: (onder voorbehoud)
Dr. hist. Paul De Ridder: Beelden uit de geschiedenis
van ons geliefd Brussel.

BRUGGE - OOSTKUST - HOUTLAND

vrijdag 13 april:
Dr. gesch. A. De Jonghe: Politieke terreur en contra-
terreur in bezet België.

vrijdag 4 mei:
Prof. Dr. J. Brosens en Dr. P. Devroey: Recente ont-
wikkelingen omtrent verloskunde en genetica.

zaterdag 19 en zondag 20 mei:
Tweedaagse uitstap, dit keer naar de streek van
Chimay.

ROESELARE - IZEGEM - TIELT

vrijdag 6 april:
de heer R.H. Marynissen over "Kunstvervalsing en
serieuze dingen".

zaterdag 26 mei:
lentewandeling rondom Roeselare en opsluit.

IEPER - POPERINGE - WERVIK

april: Jazzavond

woensdag 13 juni:
Ledenvergadering en bestuursverkiezing

zaterdag 16 juni:
Avondwandeling en feestelijke opsluit.

TAXANDRIA

woensdag 11 april:
Romantische Klassieke muziek, beschrijvend of ab-
soluut? door Dr. Van Deun.
om 20.30 u. in de Kapel, Augustijnslei te Brasschaat

zaterdag 26 mei:
Kombinatie Rijselreis en Taptoe.

Traditioneel roept het V.V.A. op het deelname
aan het Vlaams Nationaal Zangfeest, op zondag
6 mei 1984 – om 14.30 uur in het Sportpaleis te
Antwerpen.
Motto: Daar is maar één land,
dat mijn land kan zijn.

PERSONALIA

Huwelijken:

Behouden vaart!
19/11/83
dhr. Lambrecht Matthias, lic. recht. bacc. filos.
Lid afd. Kortrijk, met mej. Elisabeth Mulier, Oud-He-
verlee

21/1/84
dhr. Moerman Baudouin met mej. Hilde Bossuyt bei-
de lic. rechten, leden afd. Kortrijk

4/4/84
ir. arch. Jan De Graeve met mej. Bernadette Boon-
ants. (afd. Brugge)

Geboorten:

van harte gelukgewenst!

30/11/83
Alexander, tweede kindje van Paul Malfait, lic. rech-
ten en Mieke Anckaert, lic. rom. fil., leden afd. Kort-
rijk

21/4/83
Lukas, vierde kindje van Filip Gheysen dr. med. en
Kathleen Holvoet ap., leden afd. Kortrijk

1/7/83
Mathias, eerste kindje van dr. diergen. Jan en Caroli-
ne Steverlinck-Degroote, lid afd. Kortrijk

26/7/83
Evelien, derde kindje van Dominique en Véronique
Desmet-Creupelandt, beiden lic. rechten, leden afd.
Kortrijk

5/10/83
Simon, derde kindje van Luc Van Dorpe en Goedele
De Coninck, beiden lic. rechten, leden afd. Kortrijk

Overlijdens

Wij betuigen ons oprecht medeleven.
De Heer Gaston Willems, op 11 januari 1984, vader
van Dr. ir. Noël Willems (afd. Meetjesland)

Dr. hist. Jozef Grauwels, rijksarchivaris te Hasselt,
geboren te Turnhout op 10 september 1920, overle-
den te Hasselt op 24 januari 1984 (afd. Limbug)

De Heer Joris Stichelbaut, geboren te Kortrijk op 20
december 1902 en aldaar overleden op 24 decem-
ber 1983; vader en schoonvader van tandarts
J. Stichelbaut en h. ing. N. Delobelle (afd. Kortrijk)

Promoties:

Hartelijk proficiat!
Jan Boncquet, lid afd. Kortrijk, haalde de graad van
doctor in de Letteren en de Wijsbegeerte (klassieke
filologie) aan de K.U.L. op 21 februari 1983 met zijn
proefschrift "Diodorus Siculus (11, 1-34) over Mes-
opotamie – Een historisch commentaar"

Het volgende Vivat-nummer komt op 10 juni uit.
Graag kopij, verslagen, e.d. vóór einde mei.
Dank!